

აოგზაფრებანი

სოხუმ-ზეგდილის გზატკეცილი – თ. ღ.
გმოლიცინის გამდა ამ გზაზე. –
საშუალებაში ამონებითა და ცალკე
ილორებლია საჩივარი. – ოქუმისამ. –
შირიანაშვილის ცენტრი პირი უჩანს. – ოჩაბ-
ჩიოშვილი ტაიპი. – ოქუმი. – ოქუმის
მართული ზოგნაცავი.

სეოლას აქაურ სოფელში იშვიათად
შეხვებით. მთელ სამურზაყანოში სულ
ათგან თუ არის სამრევლო სკოლა, რომ-
დებიც, ცენტრული კინგი მიათვევნ
თავის გაჯანირებულ არსებობას.

კელების აქაურ კელებული კედლები აგურის
თეთრად გასასტაკებული კედლები აგურის
კელებისა დიდ მანძილზე მოსხანს. წინ
კელების უდიდეს ასტრივანი ცაცეკი, რომელის
ძირის ძირის ნაწილების სოფელენდი
თავს იყრინ და ჭირვაზებაში ჭირობენ. არ
შეიძლება უზრადლება არ მიაქციონ ერთ
გარემოებას. კელების გალავანში
საფლავის ბეჭრები ძალიან ცოტა, პეტ-
კობო, ნუ თუ ასე ცოტანი მიარებიან აქა
მკერძოება. მაგრამ რომ გასცემდება გა-
ლენისას, გზა იქტეაქტ, გამინინგულ
ადგილის ტექ გატაულია, რომელი და გო-
რიულია შემოვლებული რამდენსამე ალა-
გას და იქავ ლამაზად აღმოცენებულია
ფართო ფოთლიანი ჭადრები ან სურ-
ნელოვან ვაკილიანი ცაცეკი.

ეს აქაურების მიცვალებულთა
განსასვენებლის ადგილებია. ასეთი
სასაფლაოები მთელი გზის გაყოლე-
ბაზედა. ყველის სასაფლაოზე თრისამი
მიცვალებული ასაფლავია – ითოვეული
ოჯახის წვერები. აქაურები თავისი მიც-
ვალებულების ეკუთხებაში დასაფლავის
იძღვნად არ ეტანებიან. ურჩევიანი, რომ
მკერძოების ქვები მათი სახლის ახლოს
ესვნოს, რომ ხშირად შეეძლოთ დახევდა
და „ჭირისუფლობა“ რომ არ დაგვიწყედოთ.

გზები აქაური? მარტო სამურზაყა-
ნოების საიდუმლოს შეადგენს, თუ როგორ
უნდა იარის აქაური, ერთ წოდებულ
გზებზე ადამიანმა და თავისებებს მისგავს
ადამიანთან კავშირი და მისევლა-მოსკლა
იქნიოს. არცერთ გზას არც ერთ ადაგას
არ ეტანება ადამიანის ხელი, ხამი კაცის
ცნობისმოყვარეობას დიდიდად მასალას
აძლევს ეს გზა. შენს თავს ეკითხები
ურმით სიარულს აქაური გლენი როგორ
ახერხებს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ცა
პირს მოიხსნის და ქვეყანას, სადაც ეს
გლენი ცხოვრიბის, ერთ გაუვალ ლაფად
აქცევს ხოლმე შენს თავსევ ეკოთხების
როგორ და ახერხებს აქაური გლენი ცე-

ოვრების იქ სადაც მთელი ნახევარი წელი-
წადი ალაფებულ სოფლებში მისვლა-
მოსკლა შეწყვეტილია და სადაც სხვა
უმაგისი შიძიშით მოკვდებოდა?! ამ
კითხვის ასენა სამურზაყანოების იმ
თვისებაში უნდა გვებოთ, რომელიც მარტო
იმისივე არის ნაშნობლებიც და რომელიც
მას მის მსგავს ადამიანში ისე მკაფიოდ
და თვალისაზრის არჩევს. ეს თვისება
გახდავთ: შეფარდება თვისი ცხოვრების
მოთხოვნილების ასრობებით და ამ მითხ-
ოვნილების ნამოუკანა მინიმუმადმდე...

ცადანია, აქაურ კაცს უგზოობა წელში
წყვეტის, მის კერძომისურ კოფას მიწასთან
ასწორებს. იმას ნუ ბრძანებოთ, აქაურ გლენს
არ ესმოდეს, რომ კარგი გზა ერთხმავი
შამურზაყანოების ფეხები ნიმის ნიმის
თავს იყრინ და ჭირვაზებაში ჭირობენ. არ
შეიძლება უზრადლება არ მიაქციონ ერთ
გარემოებას. კელების გალავანში
საფლავის ბეჭრები ძალიან ცოტა, პეტ-
კობო, ნუ თუ ასე ცოტანი მიარებიან აქა
მკერძოება. მაგრამ რომ გასცემდება გა-
ლენისას, გზა იქტეაქტ, გამინინგულ
ადგილის ტექ გატაულია, რომელი და გო-
რიულია შემოვლებული რამდენსამე ალა-
გას და იქავ ლამაზად აღმოცენებულია
ფართო ფოთლიანი ჭადრები ან სურ-
ნელოვან ვაკილიანი ცაცეკი.

ეს აქაურების მიცვალებულთა
განსასვენებლის ადგილებია. ასეთი
სასაფლაოები მთელი გზის გაყოლე-
ბაზედა. ყველის სასაფლაოზე თრისამი
მიცვალებული ასაფლავია – ითოვეული
ოჯახის წვერები. აქაურები თავისი მიც-
ვალებულების ეკუთხებაში დასაფლავის
იძღვნად არ ეტანებიან. ურჩევიანი, რომ
მკერძოების ქვები მათი სახლის ახლოს
ესვნოს, რომ ხშირად შეეძლოთ დახევდა
და „ჭირისუფლობა“ რომ არ დაგვიწყედოთ.

„სამურზაყანოები გლეხი ზონ“. – ჩემი

მასანდებლი გშა. – ახალი გლეხის მანი

მოსახლეობის გარემოების მარტინი

– საზოგადო გულას აგვის მარტინი

– საზოგადო გულას აგვ

კონსტანტინე ბამსახურდია – საეჭვო პერსონალიზის მქონე არასასურველი სასიძო

კონსტანტინე გამსახურდიას ორ-
მანებში მეცლევრები ხშირად ცნობენ
თავად მწერალს, მის შვილებს, საყ-
ვარელ ადამიანებს, მწერლის თანამე-
დოვეე ისტორიულ ფიგურებს... კონ-
სტანტინე გამსახურდიას პირადი ცხ-
ოვრება ისეთივე მძაფრი და მშვით-
ვარე იყო, როგორიც ეპოქა, რომელშიც
მის თანამედროვეებს უწევდათ ცხ-
ოვრება... როგორც ჩანს, მიმისურვის, რომ
ცნობილი რომანები დაწერილიყო და
შემდეგ ჩვენამდე მოეღწია, თავისი
წილი მსხვერპლი მწერლის ცხოვრების
მეგზურებმაც გაიღეს – დიდი სხის
წინ დაწებულ და მიტოვებულ “მთ-
ვარის მოტაცებას” რებეკა ვაშაძის
გარდაცვალების შემდეგ მიუბრუნდა
მწერალი და კიდეც დაასრულა, “დავით
აღმაშენებელი” კი მეორე დიდ სიყ-
ვარელს – მირანდა ფალავანდიშვილს
მიუძღვნა... თუმცა, როგორც გამსახ-
ურდიას მეცლევარი, პროფესორი სოსო
სიგუა აღნიშნავს, “რომ არა მირანდას
ავადმყოფობა და გარდაცვალება, კონ-
სტანტინე დაასრულებდა დაწებულ
რომანს – “თამარ”...

— არსებობს ისტორია, ომლის მიხედვითაც სანამ კონსტანტინე გამსახულდია რეზეგა ვაშაძეს შეირთავდა ცოლად, რეზეგას თანაკლასალი მოსწონდა...

— დიახ, გიმბაზიელი კონსტანტინე რებეკა
ვაშაძის თანაკლასებულს, სილამაზით
გამორჩეულ ასულს, ჭიათურელ ვერა აბ-
დუშელაშვილს შეუკვრიდა. კონსტანტინე-
საც მოსწონდა ვერა, მაგრამ მათ შორის
რებეკა ჩადგა და ჭაბუქს გული აუცრუა:
ვერა შენზე ჭორაობს, — კოწიას დახევლი
ფეხსაცმელებიდან ფეხის თოთვები მოუჩან-
სო... მას შემდეგ გაბრაზებული კონსტან-
ტინე ვერას აღარც კი დალაპარაკებია...
გავიდა დრო. ჭიათურაში მასწავლებლობდ-
ნენ ვერა, რებეკა და გალაკტიონის სატრფო
— ოლია ოკუჯავა. ვერას ისევ უყვარდა
კონსტანტინე, თუმცა ის უცხოეთის
ნისლებს იყო გადაყოლილი და გიმბაზის
შემდეგ ვერა არც ენახა. ვერას
განუქარველი სიყვარულის შესახებ კარგად
იცოდა რებეკამ და სკოლაში ხმამაღლა
კითხულობდა ხოლმე კოწიას უსტარებს,
რომ მეტოქისთვის გული დაეწყიობა. მოგ-
ვიანებით, ვერა ფსიქიკურად დაავადდა და
მაღლე ისე გარდაიცვალა, რომ კონსტან-
ტინესთვის ოვალიც არ მოუკრაგს... კონ-
სტანტინე, როგორც თარაშ ემსხარი,
სიკვდილის მომტანი დემონი აღმოჩნდა
ვერასა და რებეკასთვის. მათ ერთნაირად
დასარულებს სიცოცხლე...

— თუმცა, ვერასგან განსხვავებით, რებეკას ოცნება აუსრულდა...

— 1909 წელს კონსტანტინიეს ჭიათურები
მდვრდლის, ისაია (ისააკ) გაშაძის ქალ-
იშვილი, რებეკა ვაშაძე შეუყვარდა (“ეს
მეხეთე წელია ერთმანეთი გაიყარეს”, —
სწერდა კონსტანტინე საცოლეს 1913 წელს).
მოღწეულია მრავალი უსტარი, რომელსაც

ახალგაზრდა მწერალი სატრფოს პეტერ-ბურგიდან, მოსკოვიდან, მიუნჰენიდან ბერლინიდან, მაგარებლიდან თუ ტყვეოთა ბანაკიდან უცხავნიდა (მათი ნაწილი მოგვიანებით ბუხარში შეუყრია და დაუწევას რეგებას). ამ გზით უმტკიცებდა სიყვარულს წუხდა, რომ მარტო დატოვა და თავად ეკრას მიაშურა, პატიქას სთხოვდა ალერსით უწოდებდა რების, რებიკას რევერს, პენელოპეს... აცნობდა თავისი ცხოვრების წვრილმანებებს: როდის იყო მოვრალი, რა დალია — არაყი თუ კონიაკი როგორ დაიწყო თამბაქოს მოწევა, კენიგს-ბერგში როგორ უძრკინა დოყაზე ვიღაც გერმანელმა ქალმა... ჯვრისწერის შემდგაც ძველებური აღტკინებითა და მიამიტობით სწერდა, რომ სწავლას მაღა დაასრულებდა და მყისვე მას დაუბრუნდებოდა. რამდენიმე ტექსტი დია ბარათზე აქვს დაწერილი რომელზეც ნაპოლეონ ბონაპარტია გამოსახული. უსტარების ტონი მხენე და მხიარულია, გულითადი, ხალისიანი. არჩანს ის აქიმიზმი და მელანქოლია, რაც მწერალს მოგვიანებით დაუუფლა და სიცოცხლის ბოლომდე გაპყვა. რებეკას შობლებს სასიძო არ მოსწონდათ (რებეკას დედა, ანა ბარათაშვილი, მწერალ მარიკა ბარათაშვილის მამიდა იყო). ისაიას შეძლებული ოჯახი პქონდა, ხოლო კონსტანტინე საეჭვო პერსპექტივის მარადიული სტუდენტი არ იდებდა, შემდეგ კაყველებდა სახალის დახმარების ხარჯზე. მაგრამ სატრფოსადმი საოცარ თავდადებასა და ერთგულებას იჩნედა. იყო უაღრესად გულითა, თავაზიანი და ყურადღებიანი. ჯერისწერამდე რებეკასან ფულს არ იდებდა, შემდეგ კაყველებდა სახელი წერილში ფულზე ჩიოდა. ერთხელ მასწავლებელმა კონსტანტინეს ვალტერ სკოტის “აივენგო” მისცა გასარჩევად, რომლის ერთ-ერთ პერსონაჟს რებეკა ჰქვია. რებეკას სხენებაზე ყველა კონსტანტინეს მიაჩერდა. “გამაწითლეს საძაგლად”, — წერს მწერალი. “ლანდებთან ლაციცში” იგი თავის რომანულ ფათერაკებზე მოგვითხრობს, ასახელებს გერმანელ ქალებს, ზოგს გათხოვილს, ზოგსაც — გასათხოვარს, მაგრამ არ რებეკას. შეძლება, რომელიმე მათგანი რეალურად არც არსებულა, მაგრამ ადელჰაიდე ლენცითან რომანი მართალი უნდა იყოს, რადგან ეს ასეული ძალიან ჰგავს ელლენ რონსერს (“მთვარის მოტაცება”).

— ამ სიყვარულმა რებეკას მშობლების სიჯოუტეც დაამარცხა?

— 1914 წელს რებეკასა და კონსტანტინეს თავად ისაიამ დასწერა ჯვარი. წევილი გერმანიაში წავიდა. იქ თრივე დააპატიმრეს როგორც რუსეთის მოქალაქები. გერმანელებს რებეკა ებრაელი ეგონათ — სახელისა და მამის სახელის გამო. მოგვიანებით, რებეკაც სოციალისტ-ცვედერალისტი გახდა, თუმცა კონსტანტინე უშლიდა — პარტიულობა ქალს არ სჭირდებათ. რებეკას უმცროსი მქები — სიმონი და დავითი ფედერალიზმს ერთგულებდნენ. როცა წითელმა ნიაღვარმა წალენეა საქართველო მათ ევროპას შეაფარეს თავი. დავითი გერმანიაში ცხოვრობდა და იქვე გარდაიცვალა, ხოლო სიმონი უცხოეთის ცას ერ შეეგუა და სამშობლოში დაბრუნდა. ბოლშევიკებმა უცხოეთში გადახვეწა არაბიერს და დახვირიტეს. რებეკა გალაკტიონის პირველ მეუღლესთან — ლილია რუსეთან შეგვათან მეგობრობდა. მოღწეულია რებეკას გარდაცვალების გამო ჭიათურაში გაგზავნილი, გალაკტიონის სამძმრის დაპყეშა. 1918 წელს რებეკასა და კონსტანტინეს ქალიშვილი, ნათელა შეეძინათ. როცა კონსტანტინეს შვილის დაბადება ახარეს სიმამრის ოჯახში იყო. აღედვებულმა ლამპის ცხელ შუშას აკოცა და ტუჩები დაიწვა. მღვდელს გაეცინა, სიმის საქციელი კი არ მოეწონა.

— რა გახდა ცოდნების დაშორების მიზანი?

სად უნდა წავიდესონ?! კონსტანტინე გაჯი
უტბდა, მაგრამ რებეკა ვერ დაითანხმა. ეს
ფაქტი ძალიან პგავს თარაშის სიჯიუტე
თამარის მიერ თმის შეჭრის გამო. 1919
წლიდან, ფაქტობრივად, მათი ხანმოკლე
ცოლქმრობა შეწყდა – კონსტანტინე
ბერლინში დაბრუნდა, რებეკა კი ჭიათურაში
დარჩა; სკოლაში ქართულ და რუსულ
ენებს ასწავლიდა. მალე ქვეყანა უარესად
აირია – კონსტანტინეს ბოლშვიკები სდევ
ვნიდნენ, არც მდვდლის ოჯახს ადგა კარგ
დღე – წაართვეს სახლი, წისქვილ
ჩამოართვეს მიწები, აუკრძალეს მდვდელმ
სახურება. კონსტანტინე მეუღლეს სწერდა
“შენ თვალებში მე მეგულება ჩემი მზე
გარდაცვლილი სიჭაბუქე”. 1925 წელს
“დიონისოს დიმილი” გაუგზავნა. რებეკა
რომანზე რეცენზია დაწერა. თოთქოს ძველი
წევნა დაკიტუხებას ეძლევოდა, მაგრამ რამ
დენიმე თვეში მწერალი დაპატიმრეს. კონ
სტანტინეს გადაკარგვამ, სევდამ და დე
პრესიამ ქალს ფსიქიკა შეურყია... იგი 4
წლის ასაკში ჭიათურაში გარდაიცვალ
იქვე დაკრძალეს. კონსტანტინე დაკრძალვა
არ დასწრებია, მაგრამ მაშინ წერდა “მო
ვარის მოტაცების” პირველ სტრიქონებს
და მისი სიჭაბუქის ოცნება ალდგა ქერაო
მიან, ცისფეროვალა თამარ შარვაშიძის
სევდიან სახეში. ამის შემდეგ ქრება რებეკა
კონსტანტინეს მესხიერებიდან, თოთქოს
არც არასოდეს არსებულიყოთ...

– რებეკას გარდაცვალებამ “მოვარის
მოტაცების” დასრულება დააჩქარა, რომლით
წერაც საქმაოდ გაუხანგრძლივდა მწერ
ას...“

– “მოვარის მოტაცების” წერისას მწ
ერალი მარტო ცხოვრობდა და მხოლოდ
თავის გმირთა ლანძებს ეხმიანებოდა
თავისუფალ მოაზროვნეს ცოლი არ უნდა
ჰყავდეს, ცირინგელი მარტო უნდა ფრენდესენ
– ამბობდა ნიკშე, მეორებიდა კონსტანტინე
და მისი გმირებიც გელ ცხოვრებას არჩევდ
ნენ ოჯახურ სიობოსა თუ სიმყდროვეს...

– მაგრამ ეს ეტაპიც დასრულდა და
კონსტანტინე გამსახურდიამ მასზე 2
წლით ახალგაზრდა მირანდა ფალაგან
დიშვილი შეირთო ცოლად...

– გამოიჩეული სილამაზისა და ბუნები
ასულს, მირანდას მათიკო ერქვა, იადასაც
ეძახდნენ; მირანდად კონსტანტინემ “შონათ
ლა” – ალბათ, შექსპირის მიხედვით. მწ
ერალმა ის გერმანულ სკოლაში გაიცინი
სადაც თავად ასწავლიდა. მირანდა რეპრე
სირებულთა ოჯახიდან იყო, მამა –
ნიკოლოზი 1924 წელს დახვრიტეს, როგორც
თავადი. დედაც მალე გარდაიცვალა. მშ
მეორე მსოფლიო ომში დაიღუპა. ძველი
ტრადიციის მიხედვით, კონსტანტინე ხელი
სათხოვნებულ მირანდას ბებიას ეახლო
მაგრამ გამოილებული დარჩა. შე წუწერ
ლამის ჩემი ასაკისა ხარ და ამ ანგელოზის
როგორ გაგატანო?!! – მკაცრად უპასუხა
ქალბატონმა და ოჯახის წევრებს მიმართ
– სტუმარი გააცილეთო. 1935 წელს 4
წლის კონსტანტინე და მირანდა მანც
დაქორწინდნენ.

– ცნობილია, რომ ცოლ-ქმარს კონ
ფლიქტიც ხშირად ჰქონდა...

– კონსტანტინეს, როგორც ყველა დიდ
ხელოვანს, როული ხასიათი პქონდა
საშინელი დრო, რომელიც მარყვევივი
ჰელზე ეხვევდა, კიდევ უფრო უწერდა
ფსიქიკას. მის მძიმე ცხოვრებას მირანდა
მართლაც მფარველ ანგელოზად მოევლინა

მარტოობამ, შემოქმედებითმა პროცესმა, ეპოქის კოშმარმა მწერალს მკაცრი ხასიათი ჩამოუყალიბდა. ეს თავს იჩენდა ცხოვრებისეულ წერილმანებში, ხელმომძღვანელობაში, პედანტურ სიზუსტეში, ცოლქმრულ ურთიერთობაში, რასაც თავდაპირველად კონფლიქტებიც მოსდევდა. ახალგაზრდა მირანდა ეჭვიანობდა, — ალბათ საჯვარლები ჰყავს და იმიტომ მოდის სახლში ასე გვიანო.

— მწერლის ქალიშვილი და მირანდა თუ იცნობდნენ ერთმანეთს?

— 1936 წელს ცოლ-ქმარს ქალიშვილი — თამარი შეეძინათ, 1939 წელს კი — ზეიადი. კონსტანტინე ახალი დაოჯახებული იყო, როცა საშუალო სკოლა დასრულდა და ჭითაურიდან ჩამოვიდა მისი უფროსი ქალიშვილი ნათელა. მირანდა და ნათელა თითქმის ტოლები იყვნენ. უდედმამოდ აღზრდილი ნათელას დანახვაზე მირანდა ატირდა, ნათელასაც ცრემლები მოეძალა. მირანდა ყველანაირად ცდილობდა, ნათელას უდედობა არ ეგრძნო. ნათელას უთქვამს, — ფული რომ მჯიდებოდა, მამას ვერ ვეუბნებოდა, მირანდას ვთხოვდი ხოლმეო. ერთხელ ეს კონსტანტინეს გავგო და ცოლზე გაბრაზებულა, — ვერ გავიგე, ნათელა შენი შეილია თუ ჩემიო. კონსტანტინეს თავისებური წარმოდგენა პქონდა ქალის განათლებაზე. არ მოსწონდა, მირანდა უნივერსიტეტში რომ სწავლობდა, ეუბნებოდა — ჯობია, ოჯახს მიხედო. მირანდამ კონომიკური ფაკულტეტი დამთავრა, მაგრამ არსად უმსახურია. მეუღლეს დიტერატურულ მუშაობაში ეხმარებოდა, თარგმნიდა, უკლიიდა ოჯახსა და შეილებს, მასპინძლობდა სტუმრებს, მოგზაურობდა საზღვარგარეთ. მხოლოდ ერთხელ იყო მეუღლესთან ერთად სამოგზაუროდ გერმანიაში, მანამდე მწერალს არ აძლევდნენ უცხოეთში წასვლის უფლებას. როგორც ზეიადი იგონებდა, დედამ მას მუსიკისა და ხელოვნების სიყვარული და ქალისადმი რაინდული თაყვანისცემა ჩაუნერგა.

— როგორც ცნობილია, მირანდაც უდროოდ გარდაიცვალა...

— მირანდა ამ ქვეყანას 56 წლის ასაკში გაშორდა — ჟკვე მესამე სტადიაში გადასული სიმსივნე აღმოაჩნდა. ტკივილებს უხმოდ იტანდა სნეული. „კოლეური კოშკის“ ეზოში დაკრძალეს 1970 წელს ის, ვისაც მწერალმა თავისი მრავალწლიანი შრომის ნაყოფი — „დავით აღმაშენებელი“ უძღვნა. მირანდა დილით გარდაიცვალა. ზეიადი ექიმის ჩამოსაყვანად რუსეთში იყო წასული. ეგონთ, კონსტანტინეს ჯერ კიდევ ეძინა, ის კი საწერ მაგიდასთან იჯდა და წერდა. როცა მირანდას სიკვდილი აუწევს, ფეხზე წამოიჭრა, კალამი ხელიდან გაუვარდა. ქანცილებული ისევ სკამზე დაეშვა და დიდხანს იყო გარინდებული. შემდეგ მეუღლის ცხედართან მივიდა და ცხარედ ატირდა. მირანდა აქ, ეზოში უნდა დაიკრძალოსთვის, — უთხრა ახლობლებს. პანთეონი უხსენებს. ჩემი პანთეონი იქ არის, სადაც დაგიმარტებით, — უპასუხა... მირანდას დაღუპვის შემდეგ ისევ დეპრესიამ დარია ხელი. შინიდან არ გამოდიოდა, არავის ნახვა არ სურდა, მდუმარევ იჯდა საწერ მაგიდასთან, სიგარეტს ეწეოდა, დროდადრო წერდა და კითხულობდა ან ფანჯრიდან გაჰყურებდა გამარცულ ხეებს...

— მწერლის ქალიშვილი და შირახვდა
თუ იცნობდნენ ერთმანეთს?

- 1936 წელს ცოლ-ქარს ქალიშვილი
- თამარი შეეძინათ, 1939 წელს კი - ზეიადი. კონსტანტინე ახალი დაოჯახებული იყო, როცა საშუალო სკოლა დასრულა და ჭიათურიდან ჩამოვიდა მისი უფროსი ქალიშვილი ნათელა. მირანდა და ნათელა თითქმის ტოლევი იყვნენ. უდედმამოდ აღზრდილი ნათელას დანახვაზე მირანდა ატირდა, ნათელასაც ცრემლები მოეძალა. მირანდა უკელანირად ცდილობდა, ნათელას უდედობა არ გერმნო. ნათელას უთქვამს, რომ მჭირდებოდა, მამას ვერ ვეუბნებოდი, მირანდას ვთხოვდი ხოლმეო. ერთხელ ეს კონსტანტინეს გაეგო და ცოლზე გაბრაზებულა, — ვერ გავიგე, ნათელა შენი შვილია თუ ჩემიო. კონსტანტინეს თავისებური წარმოდგენა პონდა ქალის განათლებაზე. არ მოსწონდა, მირანდა უნივერსიტეტში რომ სწავლობდა, ეუბნებოდა — ჯობია, ოჯახს მიხედოო. მირანდამ ეკონომიკური ფაკულტეტი დაამთავრა, მაგრამ არსად უმსახურია. მუკლდეს ლიტერატურულ მუშაობაში ეხმარებოდა, თარგმნიდა, უკლიდა ოჯახსა და შვილებს, მასინძლობდა სტუმრებს, მოგზაურობდა საზღვარგარეთ. მხოლოდ ერთხელ იყო მეუდელესთან ერთად სამოგზაუროდ გერმანიაში, მანამდე მწერალს არ აძლევდნენ უცხოეთში წასვლის უფლებას. როგორც ზეიადი იგონებდა, დედამ მას მუსიკისა და ხელოვნების სიკარული და ქალისადმი რაინდული თაყვანისცემა ჩაუნერგა.
- როგორც ცნობილია, მირანდაც უოროთ ართიავალა

— მირანდა ამ ქვეყანას 56 წლის ასაკში

გაშორდა - უკვე მესამე სტადიაში გადასული სიმსივნე აღმოაჩნდა. ტკივილებს უხმოდ იტანდა სნეული. “**ქოლხური ქოშები**” ეზოში დაკრძალეს 1970 წელს ის, ვისაც შეტრალმა თავისი მრავალწლიანი შრომის ნაყოფი - “**დაგით აღმაშენებელი**” უძღვნა. მირანდა დილით გარდაიცვალა. ზეიადი ექიმის ჩამოსაყვანად რუსეთში იყო წასული. ეგონათ, კონსტანტინეს ჯერ კიდევ ეძინა, ის კი საწერ მაგიდასთან იჯდა და წერდა. როცა მირანდას სიკვიდით აუწეს, ფეხზე წამოიჭრა, კალამი ხელიდან გაუვარდა. ქანცმილეული ისევ სკამზე დაეშვა და დიდხანს იყო გარიბდებული. შემდეგ მეუღლის ცხედრთან მიერთა და ცხარედ ატირდა. მირანდა აქ ეზოში უნდა დაიკრძალოსხო, - უთხრა ახლობლებს. პანთეონი უხსენებს. ჩემი პანთეონი იქ არის,

სადაც დავიმარხებიო, — ჸასეუბა... მითანდას
დაღუპვის შემდეგ ისევ დეპრესიამ დარია
ხელი. შინიდან არ გამოიღოდა, არავის
ნახვა არ სურდა, მდგრადი იჯდა საწერ
მაგიდასთან, სიგარეტს ეწეოდა, ძროდადრო
წერდა და კითხულობდა ან ფანჯრიდან
გაჟურებდა გაძარცულ ხეებს...
შ. ლაპაძე

